

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt torsdag den 20. december 2012

Sag 185/2012

(2. afdeling)

SKAT

(kammeradvokaten ved advokat Finn Mejnertsen)

mod

A

(advokat Jan Schøtt-Petersen)

I tidligere instanser er afsagt kendelser af Fogedretten i Lyngby den 24. november 2011, af Østre Landsrets 10. afdeling den 22. december 2011, af Fogedretten i Lyngby den 11. januar 2012 og af Østre Landsrets 10. afdeling den 23. marts 2012.

Sagen angår for Højesteret alene spørgsmålet om, hvorvidt SKAT kan foretage arrest i As fordring på 4.911.044 kr. mod BFond.

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Lene Pagter Kristensen, Jytte Scharling, Marianne Højgaard Pedersen, Henrik Waaben og Lars Hjortnæs.

Påstande

Kærende, SKAT, har nedlagt påstand om, at den af Fogedretten i Lyngby den 24. november 2011 foretagne arrest i As fordring mod Bs Fond på 4.911.044 kr. fremmes.

Indkærede, A, har påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

Til supplement af oplysningerne i landsrettens kendelse er det for Højesteret oplyst, at A i 2011 har modtaget 150.000 kr. i vederlag for sit arbejde som bestyrelsesmedlem i BFond samt 56.628 kr. i pension fra den Sociale Sikringsstyrelse. Det er endvidere oplyst, at As formue i Danmark består af den faste ejendom X-vej, Nærum, der er udbudt til salg for 10 mio. kr. Der er gæld i ejendommen for ca. 6 mio. kr. I Monaco har A et beløb på ca. 2.500.000 kr. til rådighed. Hun har derudover en pensionsopsparing på Isle of Man, der består af aktier og obligationer. Pensionsopsparingen, der ikke giver løbende udbetaling, har på nuværende tidspunkt en værdi af ca. 10 mio. kr.

Anbringender

SKAT har supplerende anført, at forbuddet i retsplejelovens § 512, stk. 3, mod udlæg i krav på bl.a. understøttelse eller anden hjælp fra stiftelser eller andre velgørende institutioner efter bestemmelsens forarbejder må antages kun at gælde, hvis modtageren er trængende i den forstand, at modtageren har et reelt økonomisk behov for at modtage udlodningen. A har ikke dokumenteret at være økonomisk trængende, og en person, der som hende alene inden for de seneste 10 år har modtaget fondsudlodninger på mellem godt 3 mio. kr. og knap 7 mio. kr. årligt, vil normalt ikke kunne anses for at være økonomisk trængende.

Retsplejelovens § 512, stk. 3, er en specialregel i forhold til § 512, stk. 1, og lovgivers nøje afgrænsning i stk. 3 af udlægs- og arrestfritagelsen for så vidt angår udlodninger fra stiftelser og andre velgørende institutioner vil miste sin betydning, hvis udlodninger til personer, der ikke er trængende, kan være fritaget for udlæg og arrest efter § 512, stk. 1.

Såfremt Højesteret finder, at en fordring på en fondsudlodning efter omstændighederne kan være udlægsfritaget efter retsplejelovens § 512, stk. 1, gøres det gældende, at det følger af bestemmelsens forarbejder, at der ved vurderingen af, om en fordring er udlægsfritaget efter denne bestemmelse, skal lægges afgørende vægt på, om det har særlig betydning for fordringens debitor, hvem ydelsen skal erlægges til. Bestemmelsen har således til formål at beskytte yderen, ikke modtageren. Det er derfor afgørende, om fondens stifter har ønsket, at uddelingerne til A skulle være personlige og kun tilkomme hende og ikke hendes kreditorer og aftalehververe, eller om stifteren blot har villet sikre en årlig nettoforøgelse af hendes formue

med et beløb svarende til udlodningen. Vedtægtens § 9, stk. 4, må forstås således, at det ikke har betydning for fonden, om det pågældende beløb skal betales til A, idet bestyrelsen efter denne bestemmelse har mulighed for med As samtykke at uddele den del af overskuddet, der ellers skulle uddeles til hende og/eller hendes efterkommere, til andre.

Der må også lægges vægt på, at A efter fondens vedtægt frit kan råde over udloddede beløb fra fonden. Individualforfølgning i en fondsudlodning kan ikke være afskåret, når skyldneren har ret til at disponere over udlodningen.

Det taler også for at tillade arrest, at udlodningen ville være blevet udbetalt til A dagen efter, at fogedretten foretog arresten, hvorefter udlodningen utvivlsomt ikke ville have været udlægsfritaget, samt at der var en konkret risiko for forstikkelse, bl.a. fordi A var ved at afhænde sine danske aktiver og var flyttet til Monaco.

A har supplerende anført, at retsplejelovens § 512, stk. 3, ikke er en specialregel i forhold til stk. 1, men en selvstændig regel om udlægsfritagelse. Efter § 512, stk. 1, kan der ikke foretages udlæg – og dermed heller ikke arrest, jf. retsplejelovens § 631, stk. 2 – i retten til ydelser, som ikke kan kræves betalt til andre end den berettigede personligt, og det fremgår af forarbejderne, at der som altovervejende hovedregel ikke kan foretages udlæg i et gaveløfte. Det følger derfor af § 512, stk. 1, at der ikke kan foretages udlæg i As fordring mod fonden, idet fonden ifølge sin vedtægt er forpligtet til at uddele en vis nærmere bestemt andel af det beløb, der skal uddeles, til A og/eller hendes efterkommere.

A har ikke et retskrav på udlodning fra fonden. Det er bestyrelsen, der afgør, om A eller hendes børn skal modtage underholdsydelser. Det er ikke ligegyldigt for fonden, hvem der udbetales til, idet uddeling til A og/eller hendes efterkommere er en del af fondens formål.

Efter § 512, stk. 3, kan der heller ikke foretages udlæg i krav på pension eller i krav på understøttelse eller anden hjælp fra det offentlige eller fra stiftelser eller andre velgørende institutioner. Det afgørende for udlægsfritagelsen er alene, at de nævnte institutioner har et socialt velgørende formål, og at understøttelsen har forbindelse med dette formål. Fondens har et sådant socialt velgørende formål også i forhold til stifterens efterkommere. Den tidligere gældende regel, hvorefter ydelserne var udlægsfritaget, hvis de blev givet til ”trængende”, kan

ikke fortolkes sådan, at der skulle være tale om kvalificeret trang. Det afgørende er, om der er tale om en underholdsydelse. Fonden blev etableret netop med det formål at sikre en rentenydelse, et underhold eller en ydelse svarende til en pensionsydelse til den eller de begunstigede, og derfor er As fordring på ydelsen fra fonden udlægsfritaget efter § 512, stk. 3. Det er – ligesom for pensionsydelser – ikke en betingelse for udlægsfritagelsen, at ydelser fra en fond har karakter af en social foranstaltning.

Den underholdsydelse eller rentenydelse eller understøttelse, som A modtager fra fonden, er således efter sin karakter omfattet af retsplejelovens § 512. Der er tale om en underholdsydelse, hvis omfang og karakter hun ikke har haft nogen indflydelse på, da fonden blev etableret, og hun har således ikke etableret et kreditorly, men nyder blot afkastet af en lovligt båndlagt formue.

Ved vurderingen af, om ydelsen fra fonden er udlægsfritaget, må fritagelsen efter retsplejelovens § 512 også ses i sammenhæng med udlægsfritagelsen for løn, jf. § 511, og for båndlagte gaver, jf. § 514. Der kan også henvises til arvelovens § 55, stk. 2, hvorefter der ikke kan gøres udlæg i ikke udbetalte renter af båndlagt arv, samt til retsvirkningslovens § 15, hvorefter bl.a. en rentenydelsesret ikke skal indgå i et ægtefælleskifte.

Retsgrundlaget

Efter retsplejelovens § 631, stk. 2, finder retsplejelovens § 512 også anvendelse ved foretagelse af arrest.

Retsplejelovens § 512, stk. 1, og stk. 3, 1. pkt., lyder således:

”§ 512. Udlæg kan ikke foretages i retten til ydelser, der ikke kan kræves betalt til andre end den berettigede personligt.”

...

Stk.3. Udlæg kan ikke foretages i krav på pension eller i krav på understøttelse eller anden hjælp fra det offentlige eller fra stiftelser eller andre velgørende institutioner, medmindre der er forløbet tre måneder fra den dag, beløbet kunne fordres udbetalt.”

Retsplejelovens § 512, stk. 1 og 3, svarer til § 512, stk. 1 og 3, i et lovudkast i betænkning nr. 634/1971 afgivet af et udvalg under Justitsministeriet. I betænkningen s. 83f. hedder det i udvalgets bemærkninger til lovudkastet bl.a.:

”Til stk. 1. En forpligtelse til at betale en pengesum berøres i almindelighed ikke af, om beløbet skal erlægges til den ene eller den anden. Ved visse ydelser kan det derimod være af betydning for yderen, hvem han skal erlægge til. Dette gælder især aftaler om brug af en ting eller en fast ejendom eller om personlig tjeneste. For leje af hus eller husrum bestemmer lejeloven, lovebekendtgørelse nr. 385 af 4. juli 1969, § 53, stk. 2, at lejeren ikke uden udlejerens samtykke må overlade brugen af det lejede eller nogen del deraf til andre end medlemmer af sin husstand. Heller ikke brugeren af løsøre vil i almindelighed være berettiget til at overlade brugen til andre. En arbejdsgiver kan, bortset fra visse tilfælde af overdragelse af en virksomhed, hvor indehaverens person ikke spiller større rolle for de ansatte, ikke pålægge en funktionær at træde i en anden arbejdsgivers tjeneste. Da det må anses for gældende ret, at en kreditor heller ikke kan gøre udlæg i rettigheder, der er således afhængige af den berettigedes person, at de kun kan fordres erlagt til ham, foreslår udvalget at give en udtrykkelig bestemmelse herom. I tilfælde af arbejdsgiverens konkurs kan de fleste af de her omhandlede kontrakter derimod fortsættes med konkursboet som part, jfr. f. eks. den gældende konkurslovs § 17 og konkurslovsudvalgets udkast §§ 51-61. Er det bestemt f. eks. i en lejekontrakt, at lejeren uden begrænsninger kan overdrage lejeretten, vil dette oftest betyde, at lejerens person ingen rolle spiller for udlejerens, og udlæg vil derfor kunne foretages i lejeretten, medmindre reglerne i udkastets § 509 er til hinder derfor.

§ 512, stk. 1, omfatter både gensidigt bebyrdende kontrakter og gaveløfter. Er en ydelse tilsagt som gave, men endnu ikke præsteret, vil udlæg i gavemodtagerens ret til at forlange ydelsen erlagt som hovedregel ikke kunne foretages.

...

Til stk. 3. Efter den gældende bestemmelse i § 513 kan udlæg ikke gives i ikke udbetalte pensioner og hermed i klasse stående understøttelser, som udredes af statskassen, kommunekasser eller andre offentlige kasser. Efter § 514, nr. 4, kan udlæg ikke gøres i understøttelse og hjælp til trængende, som gives af det offentlige, stiftelser eller andre veldædige indretninger. Selv om disse bestemmelser ikke udtrykkelig siger, at beskyttelsen kun vedvarer, indtil beløbet er udbetalt, er der dog ingen tvivl om, at dette er meningen.

Den foreslåede bestemmelse indeholder kun den ændring i den gældende retstilstand, at ikke blot pensioner fra det offentlige, men også pensioner fra private arbejdsgivere medtages under beskyttelsen...

...

Henstår pensionen eller understøttelsen i længere tid uden at blive hævet, kan de grunde, der fører til udlægsforbudet, ikke mere anses for at være til stede. Udkastet har anset det for rimeligt at give pensionisten eller den understøttede en noget længere frist end lønmodtagere, jfr. udkastets § 511, stk. 1, og det foreslås derfor, at udlæg først kan foretages, når der er gået tre måneder fra forfaldsdagen. En tilsvarende regel foreslås

ikke for underholdsbidrag, jfr. stk. 2, idet det her i reglen vil skyldes den bidragsskyldiges manglende evne eller vilje til at betale, at den forfaldne ydelse ikke er blevet betalt. ...”

I den tidligere gældende bestemmelse i retsplejelovens § 514, jf. lovbekendtgørelse nr. 1 af 2. januar 1975, hed det bl.a.:

”§ 514. Undtagne fra eksekution er fremdeles: ... 4) understøttelse og hjælp til trængende, som gives af det offentlige, stiftelser eller andre veldædige indretninger, ...”

Denne bestemmelse byggede på Proceskommissionens udkast af juni 1877 til Lov om den borgerlige Retspleje. I udkastet til § 472 hedder det bl.a. (Proceskommissionens udkast s. 144):

”Undtagne fra Eksekution ere fremdeles: ... 4) Understøttelse og Hjælp til trængende, som gives af det offentlige, Stiftelser eller andre veldædige Indretninger, saavel som al Fattigdomsunderstøttelse ...”

I Proceskommissionens bemærkninger til udkastet til § 472 hedder det bl.a. (Proceskommissionens udkast s. 200):

”Hvad angaar de i § 472 omhandlede Fritagelser for Eksekution, stemme de under Nr. 1 og 5 nævnte ganske med hvad der maa anses for gældende Ret. De under Nr. 2-4 optagne Bestemmelser behøve neppe nogen Forklaring.”

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen for Højesteret drejer sig om, hvorvidt As fordring på 4.911.044 kr. mod Bs Fond er fritaget for arrest i medfør af retsplejelovens § 631, stk. 2, jf. § 512, stk. 1 og 3. A har ikke bestridt, at retsplejelovens øvrige betingelser for arrest i den pågældende fordring er opfyldt.

Reglerne i retsplejelovens § 512 udgør undtagelser fra det almindelige udgangspunkt om, at udlæg kan foretages i hele skyldnerens formue, jf. lovens § 507.

Vedrørende retsplejelovens § 512, stk. 1

Efter retsplejelovens § 512, stk. 1, kan der ikke foretages udlæg i retten til ydelser, der ikke kan kræves betalt til andre end den berettigede personligt.

Bestemmelsen tager efter sine forarbejder sigte på tilfælde, hvor det har betydning for yderen, hvem der skal betales til. Særligt om gaveløfter er det i forarbejderne anført, at der som hovedregel ikke kan foretages udlæg i gavemodtagerens ret til betaling, når gaveydelsen endnu ikke er præsteret.

Det fremgår af vedtægten for Bs Fond, at en nærmere fastlagt mindste procentdel af det årlige overskud, som fonden uddeler, skal uddeles til A som barn af stifteren og/eller hendes efterkommere, medmindre den berettigede tiltræder andet. Fonden skal ved sine uddelinger følge denne vedtægtsbestemmelse, og fondens uddeling til A har derfor ikke karakter af en gave.

Vedtægten indeholder ikke bestemmelser, som indebærer, at der gælder eller skal fastsættes begrænsninger i modtagernes adgang til at råde over beløb, som uddeles til dem. Højesteret finder endvidere, at der ikke er vedtægtsmæssigt grundlag for at antage, at det vil være i strid med fondens formål, såfremt en modtagers kreditorer foretager arrest eller udlæg i fordringen mod fonden.

Fritagelse for udlæg eller arrest kan derfor ikke begrundes i et hensyn til fonden.

Højesteret finder herefter, at A ikke har ret til en ydelse fra Bs Fond, som ikke kan kræves betalt til andre end hende personligt. Fordringen er derfor ikke fritaget for arrest i medfør af retsplejelovens § 631, stk. 2, jf. § 512, stk. 1.

Vedrørende retsplejelovens § 512, stk. 3

Efter retsplejelovens § 512, stk. 3, kan der ikke før tre måneder efter forfaldsdagen foretages udlæg i krav på pension eller i krav på understøttelse eller anden hjælp fra det offentlige eller fra stiftelser eller andre velgørende institutioner.

Højesteret finder, at denne bestemmelse efter sin ordlyd og forarbejder må forstås således, at den alene omfatter fordringer på uddeling fra en fond, hvis uddelingen hovedsagelig tjener til at skaffe modtageren midler til et rimeligt underhold. Det forhold, at bestemmelsen også omfatter udlægsfritagelse for pensionsydelse, der efter omstændighederne kan udgøre betydelige beløb, kan ikke føre til en anden forståelse.

Det fremgår som nævnt af vedtægten for Bs Fond, at en bestemt mindste procentdel af fondens årlige overskud skal uddeles til A og/eller hendes efterkommere, og det gælder uanset beløbets størrelse og de berettigedes økonomiske stilling. På denne baggrund og efter oplysningerne om As indtægts- og formueforhold og personlige forhold i øvrigt, finder Højesteret, at fondens uddeling ikke kan anses for hovedsagelig at tjene til at skaffe A midler til et rimeligt underhold.

Højesteret finder herefter, at As fordring mod Bs Fond ikke kan anses for omfattet af udlægsfritagelsen i retsplejelovens § 512, stk. 3. Fordringen er derfor heller ikke af denne grund fritaget for arrest, jf. retsplejelovens § 631, stk. 2.

Herefter, og da det, som A i øvrigt har anført, ikke kan føre til et andet resultat, tager Højesteret SKAT's påstand til følge.

Afgørelse om sagsomkostninger ved dette kæremål træffes i forbindelse med afgørelsen af justificationssagen.

Thi bestemmes:

Den af Fogedretten i Lyngby den 24. november 2011 foretagne arrest, opretholdt ved fogedrettens kendelse af 11. januar 2012, i As fordring mod Bs Fond på 4.911.044 kr. fremmes.

Kæreafgiften tilbagebetales til SKAT.